HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאו מי אמר ר' ישמעאל חד פירא הוי חזקה לכולהו פירי הכא נמי הני הוו חזקה להני והני הוו חזקה להני [א]והני מילי היכא דלא אפיקו (א) אבל אפיקו ולא אכל לא הויא חזקה [ב]והוא דבאזי באזוזי: זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע אמר רב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע מתקיף לה רב פפא אם כן אין לו לבעל אילנות בקרקע כלום לימא ליה בעל קרקע לבעל אילנות עקור אילנך שקול וזיל אלא אמר רב פפא [ג]זה קנה אילנות וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע: [ד]פשיטא מכר קרקע ושייר אילנות לפניו יש לו קרקע ואפילו לר' עקיבא דאמר א)מוכר בעין יפה מוכר ג)ה"מ גבי בור ודות דלא מכחשו בארעא אבל אילנות דקמכחשי

לאו מי אמר רבי ישמעאל חדא פירא הוי חזקה לכולהו פירי. (ב) דבמקום הזיתים מהני למקום התבואה והקיץ וכאילו החזיק בשלשתן דמי וכן כשכנס את תבואתו כמי שהחזיק בשלשתן דמי שמן הטעם הזה הוי חזקת שלש שנים בכל השדה אע"פ שלא החזיק בו בכולהו פעם אחת הכי נמי חזקת מקום י' אילנות של שנה ראשונה זו חשובין כאילו החזיק נמי במקום העשרים וכן בשניה וכן בשלישית כאילו החזיק בכל שנה בג' אילנות: **וה"מ.** דהוי חזקה באכילת שלשים אילנות בג' שנים כה"ג היכא דלא אפיק אחריני כי העשרים לא עשו פירות כי אם עשרה לבד בכל שנה דומיא דרבי ישמעאל שמלקט כל מה שגדל בשדה. ופירש ר"ח כגון בנות שוח שאין פירותיהם נגמרים עד ג' שנים: **אבל אי אפיק.** הני (ג) אילנות כולהו פירות בכל שנה ולא אכל אלא י' מינייהו לא הוי הני י' חזקה לכ' דכיון דלא אכל כל הפירות גילה על עצמו שהשדה אינה שלו וירא להחזיק חזקה גמורה ולפיכך לא חשש זה המערער למחות ולא הויא חזקה: **והוא דבזאי בזויי.** לשון בזיעה. כלומר וה"מ דהוי חזקה כשאכל עשרה בכל שנה היינו ע"י פיזור שאכל ג' בכל בית סאה דנמצא מחזיק כל השדה אבל אכל י' אילנות ביחד בבית סאה (ד) זה ובשנה שניה כמו כן בבית סאה שני וכן בשלישית אינה חזקה דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את תבואתו ומסק את זיתיו כו' שבכל השדה הוא אוכל דסתם שדה האילן על פני כולו מפוזרין הזיתים והדקלים: **זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע.** שני לקוחות שלקחו שדה האילן מאדם אחד ביחד וכל הקרקע היה צריך לאילנות שהיו נטועים כדין שדה אילן. והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק בה פורתא (ה) או עשה שום עבודת קרקע כל אחד בשלו דקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה [קדושין כו.] ולאו בחזקת ג' שנים מיירי ובהדיא מפרש לקמיה [ע"ב] דבשני לקוחות מיירי: **אמר רב זביד זה קנה אילנות.** לפירותיהן בלא קרקע שאם יבשו האילנות לא יטע אחרים במקומן וזה קנה כל הקרקע אפי' אם יש שם ג' אילנות דתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) דקנה קרקע תחתיהם וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו ה"מ בלוקח אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו דקנה קרקע אבל הכא בשני לקוחות שלוקחין ביחד זה אילנות וזה קרקע מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע והכי מפרש לקמיה [ע"ב]: **לימא ליה.** כשייבש האילן עקור אילנך שקול וזיל ולא תטע אחר במקומו אבל כל זמן שהוא טוען פירות אינו יכול לומר כן ואע"ג דקרקע אין לו האילן (ו) כמות שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו. והכי נמי מוכח לקמן בשמעתא [לח.] מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אי כורכמא רישקא זבין ליה כו' ובהמוכר את הספינה (לקמן פא.) נמי תנן הקונה ב' אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע כו' ואם מתו אין לו קרקע אלמא אע"ג דאין לו קרקע קתני ולא יעקרנו עד שימות וה"ה להא דרב זביד: **זה קנה אילנות וחצי קרקע.** לאו דוקא חצי קרקע אלא (ז) הצריך לאילנות תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו. אי נמי דוקא קאמר חצי וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות אם לא מפני שמכר הקרקע לחבירו ואפילו לא הוו אלא ב' אילנות דקיימא לן בהמוכר את הספינה דאין להן קרקע הכא יש להן דכיון דשני לקוחות הן שקונין ביחד מצי אמר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה זבין לדידי נמי כו' והכי מפרש לקמיה [ע"ב]: **מכר קרקע ושייר אילנות לפניו.** אפי' אינן אלא ב' יש לו קרקע כדי מחיית האילנות ולורכן וגם אם יבשו יטע אחרים במקומן דודאי מוכר לעצמו שייר קרקע והכי אמרינן בהדיא בהמוכר את הבית (לקמן דף עא.) אמר רב הונא אע"ג דאמור רבנן הקונה ב' אילנות בתוך של חבירו הרי זה לא קנה קרקע מכר קרקע ושייר ב' אילנות לפניו יש לו קרקע: **ואפי' לרבי עקיבא דאמר כו'.** פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן בהמוכר את הבית (דף סד.) בשני מקומות גבי מוכר את הבית תנן לא מכר את היציע כו' ולא את הבור ולא את הדות אע"ג דכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר במכירתו כלום וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך דמוכר בעין רעה מוכר וגבי מוכר את השדה תנן[ג] נמי הכי דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר ולא שייר אל עצמו דרך ללכת אל בורו: **ה"מ גבי בור ודות.** הוא דקאמר ר' עקיבא דלא עיכב דרך לעצמו סביבות הבור כלום דלא מכחשי בארעא שיכול הלוקח לזרוע על שפתו ולא יצעק עליו הלוקח לעקור בורו מכאן דהא אינו מזיקו כלל הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעכב לעצמו כלום מן הקרקע והלכך צריך ליקח ממנו דרך בדמים לילך אל בורו:

דקא

וכמה יהו (ח) רחוקים ממטע עשרה לבית סאה פחות מכאן או יותר על כן או שקנה בזה אחר זה לא קנה את הקרקע ולא את האילן שביניהם ובתר הכי קתני במקדיש ההיא דמייתי בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) ונראה דפחות מכאן דקתני גבי הקדש קאי נמי אכדי שיעבור בקר וכליו ויותר מכאן קאי (ט) אלבית סאה כמו גבי מכר [א]ד) ולפי זה נמי ליכא למימר דאין חילוק בין חזקה למכר וסבר אביי כההיא ברייתא דתוספתא דהא אביי גופיה סבר כרב נחמן דאמר מא' ועד ששה עשר דא"ל אביי לרב יוסף לא תפלוג עליה דר"נ וא"ת ואי מדמינן מכר להקדש אם כן קשיא דר' שמעון אדר' שמעון דההיא דהמוכר את הבית מוקמינן לה כר' שמעון ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פג.) אמר רבי מאיר ור' שמעון אומרים הנוטע את כרמו ח' על ח' מותר להביא זרע לשם אלמא חשיב ר' שמעון בח' אמות מפוזרים ומייתי התם ראיה מינה למכר אילנות ונראה לרשב"א דלא מוקי לה (י) בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) כרבי שמעון אלא במאי דקא סבר מקדיש בעין רעה הוא מקדיש אבל במאי דחשיב בח' אמות מפוזרים לא קיימא כוותיה:

היכא דלא אפיק. פי' ר"ח כגון בנות שוח שמשעה שנחנטו עד לקיטתן ג' שנים[ב] כדתנן (שביעית פ"ה מ"א) בנות שוח שביעית שלהן שנה שניה פי' בשנה ב' של שמיטה לפי שאותן פירות שנלקטים בשנה ב' של שמיטה נחנטו בשביעית ואסורין כדין שביעית[ג] ולכך אוקמה ר"ח בבנות שוח דבשאר אילנות באלף שנים לא יארע זה דבל' אילנות ילקו בשדפון ג' שנים ואותן שילקו בשנה זו לא ילקו בשנה זו ובזו בזויי ה) וא"ת והיכי מלי איירי בבנות שוח והא בריש פירקין אמרינן גבי חזקה בעינן דבעידנא דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא והכא כשאכל פירות שנה ראשונה ושניה כבר נחנטו פירות שנת ג' וי"ל כיון שעדיין יש שנה עד גמר שלהן הוי שפיר בעידנא דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא[ד]: **זה** החזיק באילנות כו'. פ"ה דלאו בחזקת ג' שנים איירי אלא שמכר לזה קרקע ולזה אילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק בה פורתא ובעל אילנות פשחינהו כדאמר לקמן האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דדיקלא קני[ה] וקשה לר"י דלא הוה ליה למיקבעיה אמתני' דהכא דאיירי בחזקת ג' שנים אלא לקמן[ו] גבי חזקות של קנין ועוד דמאי נקט חזקה טפי משטר וכסף וחליפין הוה ליה למינקט מכר סתם כדנקט מכר בכולה סוגיא דבסמוך ונראה לר"י דאיירי בחזקת ג' שנים[ז] דלרב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע ואין לבעל אילנות בקרקע כלום ולכך כי יבשו לא יטע אחרים במקומן[ח] ורב פפא סבר דזה קנה אילנות וחצי קרקע פי' לא שיקנה בגוף הקרקע כלום שהרי זה החזיק בכל הקרקע אלא לענין שאם יתייבשו יטע אחרים במקומן[ט] ומינה שמעי' בסמוך דמכר לזה אילנות ולזה קרקע דלרב זביד אין לבעל אילנות בקרקע כלום ליטע אחרים במקומן לכשיבשו ולרב פפא יש לו דסברא הוא דאם מכר לזה אילנות ולזה קרקע בסתם קנה בעל אילנות הקרקע ליטע אחרים במקומן לכשיתייבשו גם חזקתו יש לו להועיל לענין זה:

לימא ליה בעל קרקע [לבעל אילנות] עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשיתייבשו ואע"פ שכך הוא אמת לרב זביד מכל מקום פריך ליה רב פפא דאין סברא שידחוק אותו מיד לעקרו כשיבש כיון דג' אילנות מכר לו ועוד מאינו למימר עקור אילנך לאלתר קאמר והכי קשיא (כ) לרב פפא כיון דאפילו בג' אילנות אמרת דאין לו בקרקע כלום אע"ג דבעלמא בג' אילנות אית ליה קרקע משום דבשני לקוחות שאני (ל) וקאמר ליה כי היכי דלדידי לית לי באילנות הכי נמי לדידך לית לך בקרקע אי חשיב האי טעמא א"כ לאלתר נמי קודם שיבש לימא ליה עקור אילנך ואע"ג דבעלמא בחד לוקח בקנה שנים דלא קנה קרקע מ"מ יעמוד שם האילן עד שימות הכא גרע טפי מהאי טעמא דאית לך כי היכי דלדידי כו' אלא ודאי לית לך למימר האי טעמא הלכך כשמכר לזה קרקע ולזה אילנות בעל אילנות קנה מקום הגזע ליטע אחרים במקומן כשייבשו[י] ומיירי בין בג' אילנות בין בב' כדפ"ה (מ) ואפילו בג' אין לו קרקע הצריך לאילנות [כיון] שפירש בהדיא לזה קרקע ואפי' בב' אילנות כשיבשו יטע אחרים במקומן משום כי היכי דלדידך בעין יפה זבין כו':

דאי

מסורת הש"ס

א) [לקמן סד: סה: עא. עב. פב:], ב) [לקמן עא. פב:], ג) [לקמן עא.], ד) נ"ל ולפירושו. רס"ל, ה) [ועי' תוס' בכורות ח. ד"ה בנות],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא דלא אפיקו אחריני אבל אפיקו אחריני ולא אכל: (ב) רשב"ם ד"ה לאו מי וכו' דמקום הזיתים וכו' שלא החזיק בו בכולהו כי אם פעם אחת וכו' בכל שנה בכל אילנות דמי הס"ד: (ג) ד"ה אבל אי אפיק הני שלשים אילנות: (ד) ד"ה והוא דבזאי וכו' בבית סאה זו ובשנה: (ה) ד"ה זה החזיק וכו' דרפק בה פורתא ובעל האילנות פשחינהו או עשה: (ו) ד"ה לימא וכו' האילן יש לו כמות שהוא יונק מן הקרקע שהרי קנאו לפירותיו: (ז) ד"ה זה קנה וכו' אלא קרקע הצריך לאילנות: (ח) תום' ד"ה (בדף הקודם) ממטע כו' וכמה יהו מרוחקים ממטע עשרה: (ט) בא"ד ויותר מכאן קאי אעשר לבית סאה כמו גבי מכר ולפי זה נמי: (י) בא"ד ונראה לרשב"א דלא מוקי לה ההיא דהמוכר את הבית לגמרי כר' שמעון אלא: (כ) ד"ה לימא וכו' והכי קשיא ליה לרב פפא: (ל) בא"ד שאני דקאמר ליה כי היכי: (מ) בא"ד כדפ"ה דאפילו בג':

◆

מוסף תוספות

א. דהאי פחות מכאן ארישא דברייתא קאי דקתני כמה יהיו מקורבים כמלא אורה וסלו בקרוב לו וכמה יהיו מרוחקין י"ו אמה ועלה קתני פחות מכאן או יותר על כן. ריטב"א. ב. והא דקאמר אבל אפיק ולא אכל לא הויא חזקה ה"ק אבל בשאר אילנות שטוענין בכל שנה ואפיק ולא אכל לא הויא חזקה. רשב"א וע"ע ריטב"א. ג. דבתר חנטה אזלינן. ר"ש שביעית פ"ה מ"א. ד. אבל התם דבשנה אחת נלקטין כיון דאיתא לפירא השתא ומחר הן נלקטין כאכילה אחת דמיא. רשב"א. ה. ואילו קדם אחד בזכייתו הא ודאי קנה הכל דכל שהוא מטע עשרה לבית סאה זה טפל לזה וכו', הילכך כשמוכר לשנים יחד וכו' פליגי רב זביד ורב פפא. ריטב"א. ו. בפ' הספינה (לקמן פא.) ואי נמי בפ' הבית (לקמן סט.). רשב"א. ז. זה טוען אני לקחתי את האילנות וזה טוען אני לקחתי את הקרקע, או שזה טוען אני לקחתי את הכל וזה טוען אני לקחתי את הכל. יד רמה. ח. אלא שמקיימים מיהת, דהא אילנות קנה ולא עצים. ריטב"א. ט. וכאילו אמר חצי דין קרקע הראוי בעלמא לאילנות, והדין הראוי להם הוא שני דברים, האחד שיהא לו תחתיהם וביניהם כמלא אורה וסלו והשני שיטע אחרים במקומם. ריטב"א. י. כי היכי דלא לימא ליה עקור אילנך. רשב"א.

עין משפט נר מצוה

עד א ב מיי' פי"ג מהל' טוען ונטען הל' יט כ ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמא סעי' יז:

עה ג מיי' שם הל' יז ופכ"ד מהלכות מכירה הלכ' ט סמג שם טוש"ע שם סעיף יט וסי' רטז סעיף יג:

עו ד מיי' פכ"ד מהל' מכירה הלכה ח ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' רטז סעי' יא יב [וברב אלפס סוף פרק ד' דמכילתין דף קלב:]:

◆

מוסף רש"י

דאמר מוכר בעין יפה מוכר. בכל דיני מכירות שבעולם (לקמן סד:). **הני מילי גבי בור ודות.** גבי מכר את הבית ושייר בור ודות, דלית ליה שום היזק ללוקח דהא לא מכחשי בארעא והלכך לא חשש לשייר כלום מן הקרקע סביב הבור ולא הדרך, **אבל אילנות.** שמקלקלין את הקרקע שייר מן הקרקע עם האילנות אף לחזור וליטע במקומן אם יזקינו אלו, משום דלא לימא ליה לוקח עקור אילנך כשימות והיפטר מכאן (לקמן עא.).

◆

רבינו גרשום

אבל אפיק ולא אכל. כי אם מעשרה לחודייהו לא הוי חזקה הני להם משום דמצי למימר ליה המערער הואיל שלא היית אוכל א) לא הייתי מוחה: והוא דבזאי בזויי. כלומר היכא אמרינן כי לא אפיקי דהני הוי חזקה להני היכא דלא אפיקו כל הני ל' בין כולהו אלא י' אילנות ולא בעינן ב) אותן שבבית סאה יחד אלא צריך דבזע בהו כגון דאפיק ג' בין עשרה בהאי בית סאה ובאידך בית סאה אפיק נמי ג' בתוך י' ובבית סאה שלישית אפיק ד' בין עשרה והיינו בזע בזועי שהוציא מתוך בית סאה זו לתוך בית סאה זו. ובאידך תרתין שנין ליפקי כי האי גוונא הנך דלא אפיקו אשתקד דמצי למימר המחזיק אכלתי בכל שנה מכל בית סאה ואכלתים כולם בג' שנים ובדומיא דמתני' דקתני כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייצו דמכולה אכל דהאי פירא הוי חזקה להאי ודמי כמאן דאכל מכולהו תלת זימני: זה קנה אילנות וחצי קרקע. מקום האילנות שאם מתייבשין הללו יכול לנטוע אחרים תחתיהן שאם לא היה כלום בקרקע היכא דייבשי היה יכול לומר לו עקור אילנך שקול וזיל אין לך שוב בקרקע כלום: הא פשיטא לן מכר קרקע [ושייר אילנות לפניו] יש לו קרקע. מקום האילנות: ואפי' לר' עקיבא דאמר. באידך פירקין דלקמן מכר את השדה לא מכר לא את הבור ולא את הדות וצריך ליקח לו דרך מן הלוקח לילך לבור ולדות משום דמוכר בעין יפה מוכר ומוכר לו כל השדה אפי' דרך של בורו: הני מילי גבי בור ודות. מש"ה מכר לו אפי' את הדרך דלא מכחשו בארעא דיכול לזרוע סמוך לבור ודות:

א) נראה דל"ל שלא היית אוכל כל הפירות. ב) נ"ל ולא בעינן דלאפיקו אותן י' שבבית סאה יחד אלא צריך וכו'.

SHAS MOZNAIM